

บรรณาธิการแถลง

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2555 ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เริ่มพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่เชื่อมโยงกับความตื่นตัวในการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่จะก่อรูปการพัฒนาระดับภูมิภาคจนนำมาสู่ภูมิทัศน์ของการเคลื่อนย้ายอย่างหลากหลายทั้งที่เป็นภูมิทัศน์การเคลื่อนตัวของเทคโนโลยี (technoscape) การขยายขยายทางการเงิน (finanscapes) การไหลบ่าของสื่อ (mediascapes) การเคลื่อนไหวทางความคิด (ideoscape) และการเคลื่อนย้ายชาติพันธุ์ (ethnoscape) (Appadurai, 1990) โดยมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาชุมชนเมือง (urban community) จากการเล็งเห็นว่าพื้นที่ของมหาวิทยาลัยตั้งอยู่บริเวณใจกลางเมืองและใจกลางเมืองแห่งนี้จะกลายเป็นพื้นที่รองรับภูมิทัศน์ของการเคลื่อนย้ายต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้จึงต้องการให้เกิดการเรียนรู้การสอนและการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนเมืองผ่านแว่นตาทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

เมื่อสถานการณ์การพัฒนาเริ่มเปลี่ยนแปลงไปท่ามกลางฉากทัศน์การพัฒนาของประเทศไทยภายใต้โมเดล “ไทยแลนด์ 4.0” และช่องว่างของความเหลื่อมล้ำที่ถ่างออกอย่างรวดเร็ว ภาควิชาสังคมวิทยาได้มีการพัฒนาการเรียนการสอนเพื่อนำความรู้ทางสังคมวิทยาประยุกต์ใช้ในการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาให้ครอบคลุมทุกมิติจึงขยายองค์ความรู้จากการพัฒนาชุมชนเมืองกลายเป็น “สังคมวิทยาเพื่อการพัฒนา” (sociology for development) จนถึงปัจจุบัน

ผลผลิตทางวิชาการของคณาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยาส่วนใหญ่ก็มุ่งไปที่มิติของการพัฒนาและความสนใจทางวิชาการเป็นหลักไม่ว่าจะเป็นศาสนากับการพัฒนาเมืองที่เน้นให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของผู้นำทางศาสนาต่าง ๆ โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาที่ผนวกรวมความใส่ใจในการพัฒนาเข้ากับวิถีศาสนาเพื่อสังคม เช่น การพัฒนาสุขภาวะ การพัฒนาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2560; 2565; ชลวิทย์ เจียรจิตต์, ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์, และ ธนิกานต์ สุญสินัย, 2565) การพัฒนาที่คำนึงถึงมิติเพศภาวะของสตรีในชุมชนเมือง การมีส่วนร่วมของสตรีในการพัฒนารวมไปถึงความรุนแรงภายในครัวเรือนที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม (หทัยรัตน์ มาประณีต, 2547; 2554) หรือความเป็นอยู่ที่ดีของครัวเรือนภายในชุมชนเมืองผ่านความมั่นคงทางสังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจ (Pedersen & Punyopashtambha, 2017)

นอกจากนี้ยังมีการที่ใช้องค์ความรู้ทางพัฒนาเพื่อร่วมพัฒนาระดับฐานราก ดังเช่นการพัฒนาที่มีท้องถิ่นเป็นฐานจากความมั่งคั่งทางภูมิปัญญาท้องถิ่น (หทัยรัตน์ บุณโยปัทม์, 2561) การบ่มเพาะชุมชนนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาอย่างรอบด้านและตอบโจทย์ความต้องการของพื้นที่ (ชลวิทย์ เจียรจิตต์, 2566) การใช้พื้นที่เมืองเพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจโดยเฉพาะการให้ความหมายเชิงเศรษฐกิจควบคู่กับวัฒนธรรมบนพื้นที่สาธารณะ (จารุวรรณ ขำเพชร, 2560; 2565) ในอีกมิติหนึ่งของการพัฒนาการฉายภาพการมีส่วนร่วมในการพัฒนาที่อยู่อาศัยผ่านมิติของการมีสิทธิที่จะอยู่อาศัยในชุมชนเมืองอย่างมีคุณภาพก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาทางสังคมวิทยา (สายชล

ปัญญาชิต, 2565) รวมไปถึงการใช้มุมมองทางนโยบายสังคม (social policy) เพื่อการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นกับประชากรกลุ่มเฉพาะและปัญหาสังคม (ไพรัช บวรสมพงษ์, 2559) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสถานการณ์ของความไม่แน่นอนทางสังคม (เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ, และ ตลฤดี สุวรรณศิริ, 2565) นอกจากนี้ คณาจารย์ในภาควิชาได้มีการขยายขอบข่ายการทำความเข้าใจในการพัฒนาเมืองจากการถอดบทเรียนต้นแบบการพัฒนาจากต่างประเทศ เช่น เมืองนาอยู่ฟูกูโอกะ ประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น (สิริภา สงเคราะห์, 2552) หรือการเป็นผู้ประกอบการต่างชาติและการจัดการทางสังคมระดับจุลภาคของแรงงานทำงานบ้าน (domestic workers) ซึ่งแฝงด้วยมิติเศรษฐศาสตร์การมีชีวิตที่ดีของแรงงานข้ามชาติ (Kantachote, 2019; 2023)

เพื่อเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ระหว่างสังคมวิทยากับการพัฒนาแพร่กระจายออกไปและช่วยขยายความเข้าใจต่อการพัฒนาทั้งเป็นไปเพื่อมีส่วนร่วมกับการพัฒนาและการวิพากษ์วิจารณ์การพัฒนาบนฐานทางวิชาการที่มีองค์ความรู้ทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาอยู่เบื้องหลัง จึงได้มีการพัฒนา “วารสารสังคมวิทยากับการพัฒนา” (Journal of Sociology and Development) ซึ่งมีฉบับนี้เป็นฉบับแรก โดยมุ่งหวังเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่องค์ความรู้สังคมวิทยา (sociology) มานุษยวิทยา (anthropology) การวิจัยทางสังคม (social research) การจัดการทางสังคม (social management) การศึกษาเมือง (urban studies) การพัฒนาสังคม (social development) และสังคมศาสตร์อื่น ๆ ซึ่งใช้องค์ความรู้ทางด้านสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในการศึกษาการพัฒนา

อย่างไรก็ดี วารสารวิชาการฉบับแรกนี้มีธีมเล่มคือ **“ความหลากหลายในโลกของการพัฒนา”** ในโลกใบนี้เองมีความหลากหลายของการให้ความหมายต่อการทำความเข้าใจการพัฒนา บทความตั้งต้นเป็นบทเล่าเรื่อง (storytelling) โดย พระสุธีรัตนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร. ที่ได้บอกเล่าการพัฒนาเมืองสร้างสรรค์ (creative city) ของประเทศญี่ปุ่นที่ให้ความสำคัญกับทุนมนุษย์และขับเคลื่อนเศรษฐกิจเมืองด้วยความคิดสร้างสรรค์จากวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่า

เมื่อกลับมาพิจารณาความหลากหลายในการพัฒนาเมือง วิสุทธิ์ เวชวรารณ์ ชี้ชวนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานด้านการเดินทางของเมืองกรุงเทพฯ ด้วยการทำความเข้าใจผ่านประวัติศาสตร์เชิงวัตถุ (material history) ซึ่งสะท้อนความเป็นสมัยใหม่อย่างหลากหลายระดับและทบทวนให้เห็นว่าความเป็นสมัยใหม่ไม่เคยเป็นหนึ่งเดียวแต่เกิดจากการทบทวนของการจัดวางแผนการพัฒนาพื้นที่เมือง บทความดังกล่าวจะช่วยทำให้ผู้อ่านเห็นว่าการพัฒนาเมืองอย่างกรุงเทพฯ ดำรงอยู่อย่างสลับซับซ้อนและจำเป็นต้องพิจารณาให้ครบทุกมิติ

ต่อเนื่องจากการเดินทางของเมืองกรุงเทพฯ ที่ถูกจัดวางให้เข้าบริบทการพัฒนาแต่ละยุคสมัย พิษณิพัทธ์ วิชัยโน ฉายภาพการพัฒนาเมืองที่ร่วมสมัยกับบรรยากาศของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 ซึ่งมีการดึงเอานโยบายการพัฒนาเมืองมาใช้ในการหาเสียง โดยผู้เขียนได้ปริทัศน์นโยบายการพัฒนาของพรรคเพื่อไทยที่มีทั้งนโยบายที่เป็นทางตรง

และนโยบายที่ซ่อนอยู่ในนโยบายหลักอื่น ๆ และชวนให้ผู้อ่านจินตนาการการพัฒนาเมืองให้ไปไกลกว่า “มหานครกรุงเทพ” จากการทบทวนนโยบายของพรรคเพื่อไทยภายใต้การสนทนาร่วมกับความคิดทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาเมือง

บทความอีกสองเรื่องถัดมาวาดภาพความสัมพันธ์ในโลกดิจิทัลด้วยการวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาดิจิทัล (netnography) ผ่านกลุ่มแฟนคลับ (fanclubs) ที่เป็นผู้มีศักยภาพในการสร้างสรรค์เศรษฐกิจดิจิทัล ในบทความของ เดชินท์ คำเทศ, ประกายดาว ณ.สุย, วีระเศรษฐ ธีรทอง, และ กฤติยา คันธโชติ เลือกเชื่อมโยงบทบาทแฟนคลับเข้ากับวิถีชีวิตประจำวันและพาผู้อ่านเข้าไปในโลกของการแฟนคลับ NCT ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปฏิสัมพันธ์ของการเคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดนิ่งในโลกแห่งนี้ เช่นเดียวกันกับบทความของ ภานรินทร์ แสงสี น้ำเพชร และ สายชล ปัญญชิต ที่ชวนให้เรารู้จักกับกลุ่มแฟนคลับ BTS ด้วยการแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ของแฟนคลับที่ประกอบสร้างขึ้นด้วยการให้รหัสร่วมกับสัญลักษณ์ อีกทั้งยังสะท้อนภาพความเคลื่อนไหวของแฟนคลับในขณะที่ทั่วโลกหยุดชะงักด้วยการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) ที่มีพื้นที่ออนไลน์เป็นสื่อกลางของปฏิบัติการขับเคลื่อนความเป็นแฟนคลับ

วารสารสังคมวิทยากับการพัฒนาเล่มนี้ได้รวบรวม **“ความหลากหลายในโลกของการพัฒนา”** มาไว้เพื่อให้เห็นทิศทางของความสนใจในการพัฒนาและอยากชวนผู้อ่านทุกท่านได้คิดต่อยอดทางวิชาการอันเป็นเสน่ห์ของวงวิชาการให้ความรู้ต่าง ๆ ขยับขยายออกไปได้ ซึ่งจะเป็นการร่วมสร้างสรรค์คุณค่าทางวิชาการได้ต่อไปอย่างยั่งยืน

ในฐานะบรรณาธิการ ขอขอบคุณกองบรรณาธิการ ผู้เขียน และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่มีส่วนขับเคลื่อนให้วารสารฉบับแรกเล่มนี้ได้เผยแพร่สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และขอเชิญชวนคณาจารย์ นักวิชาการ นักวิจัย นิสิตนักศึกษา และผู้ที่สนใจส่งบทความที่มีคุณค่าวิชาการเพื่อขอรับการพิจารณาตีพิมพ์ในฉบับต่อ ๆ ไป

รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์

บรรณาธิการ

เอกสารอ้างอิง (References)

ภาษาไทย

- จารุวรรณ ขำเพชร. (2560). พื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ย่านสุขุมวิท. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(1), 42-50.
- จารุวรรณ ขำเพชร. (2565). การศึกษาพื้นที่ว่างสาธารณะในกรุงเทพมหานครเพื่อพัฒนาเป็นพื้นที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 7(7), 441-457.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์, ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์, และ ธนิกานต์ สุญสินภัย. (2565). สู้สังคมสุขภาวะ: การพัฒนาเครือข่ายสุขภาวะขององค์กรพระพุทธศาสนาจังหวัดนครนายกและสระแก้ว. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 18(2), 132-156.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2560). *ศาสนากับการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2565). สู้สังคมชาวนา: นวัตกรรมทางสังคมกับการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในสังคมไทย. *วารสารพัฒนาสังคม*, 24(1), 49-67.
- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2566). *ชุมชน 5.0* (พิมพ์ครั้งที่ 2). นิติธรรมการพิมพ์.
- เพ็ชรรัตน์ ไสยสมบัติ, และ ดลฤดี สุวรรณศิริ. (2565). การปรับตัวของผู้สูงอายุภายใต้สถานการณ์โควิด -19. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 7(3), 100-114.
- ไพรัช บวรสมพงษ์. (2559). การจัดการปัญหาการค้ามนุษย์ในรูปแบบการแสวงหาประโยชน์จากการขูดรีด. *วารสารกระบวนการยุติธรรม*, 9(3), 87-89.
- สายชล ปัญญชิต. (2565). การต่อรองและการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการที่อยู่อาศัยในชุมชนเมือง: มุมมองทางสังคมวิทยา. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 10(1), 65-80.
- สิริภา สงเคราะห์. (2552). แนวทางการพัฒนาเมืองอย่างบูรณาการ กรณีตัวอย่าง: เมืองน่าอยู่ภูเก็ต ประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 12, 13-19.
- หทัยรัตน์ บุญโยปษัฎฐ์. (2561). *ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา*. โครงการผลิตหนังสือและตำราคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- หทัยรัตน์ มาประณีต. (2547). การสร้างพลังอำนาจของสตรีในด้านเศรษฐกิจและการค้า: มุมมองของเครือข่ายผู้นำสตรีในกรอบเอเปค. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 13-19.
- หทัยรัตน์ มาประณีต. (2554). การศึกษาทัศนคติด้านความรุนแรงต่อสตรีของสตรีในชุมชนเมือง. *วารสารศรีนครินทรวิโรฒวิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 3(6), 162-177.

ภาษาอังกฤษ

- Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory, Culture & Society*, 7(1990), 295-310.
- Kantachote, K. (2019). Thai Business Owners in Spain and the Strategic Use of Their Foreignness. *Journal of Social Sciences, Srinakharinwirot University*, 22(2), 187-201.
- Kantachote, K. (2023). Micromanagement of foreign domestic workers in Singapore: The influence of state regulations and laws. *Heliyon*, 9(7), e17679.
- Pedersen, D. E. & Punyopashtambha, H. (2017). Strategies to Facilitate Work and Family Balance in the Nualjit Community of Bangkok. In: Tsai, MC., Chen, Wc. (eds) *Family, Work and Wellbeing in Asia. Quality of Life in Asia*, pp.193-209. Springer.